

Ein cyf/Our Ref KS/PO/81/2025

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

19 Chwefror 2025

Annwyl Llŷr

Diolch am eich llythyr dyddiedig 13 Rhagfyr ynglŷn â'r materion a godwyd yn ystod y sesiwn graffu. Gweler yr atebion isod i'r cwestiynau gan y pwyllgor.

Cludo Nwyddau

- A allech roi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni am y gwaith i ddatblygu Cynllun Cludo Nwyddau a Logisteg Cenedlaethol Cymru, gan gynnwys pryd y bydd yn cael ei gyhoeddi a'r hyn y bydd yn ei gynnwys, o gofio bod ymrwymiad yn y Cynllun Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer Trafnidiaeth i ddatblygu hwn erbyn 2024?**

Gwnaeth Llywodraeth Cymru ymrwymiad fel y nodir yn Llwybr Newydd, Strategaeth Trafnidiaeth Cymru, i ddatblygu Cynllun Cludo Nwyddau a Logisteg newydd i Gymru erbyn diwedd 2024. Rwy'n deall efallai fod rhywfaint o siom nad yw'r cynllun wedi'i gyhoeddi eto. Fodd bynnag, rydym wedi gorfod canolbwyntio ar flaenoriaethau trafndiaeth eraill.

Rydym yn cydnabod bod y diwydiant yn wynebu heriau mwy uniongyrchol, ond mae'n rhaid inni fod yn fwy realistig ynghylch yr hyn y gallwn ei gyflawni rhwng nawr a diwedd tymor y llywodraeth hon. Rwy'n awyddus i fynd i'r afael â'r heriau hynny gyda chanlyniadau y gellir eu cyflawni sy'n cael eu sbarduno gan y diwydiant.

Fy mlaenoriaeth yw ymrwymo i gamau gweithredu y gellir eu cyflawni'n realistig erbyn diwedd tymor y llywodraeth hon ac yna gosod llwybr i unrhyw lywodraeth newydd sy'n dod wedyn i adnewyddu'r cynllun yn 2026, gyda phum mlynedd arall o gamau i'w cyflawni.

Rydym yn parhau i weithio gyda Llywodraeth y DU i sicrhau bod y sector yn cael y cymorth sydd ei angen arno i barhau i ddarparu ar gyfer y DU gyfan. Rydym hefyd wedi bod yn gweithio tuag at ddatblygu Cynllun Cludo Nwyddau a Logisteg Cymru, gyda'r gwaith rhagarweiniol bellach wedi'i gwblhau. Trafodwyd y blaenoriaethau allweddol drwy gydweithio ac ymgynghori â rhanddeiliaid megis The Rail Freight Group, Road Haulage Association a Logistics UK.

Er mwyn cyflawni hyn, byddwn yn sefydlu Grŵp Cyflawni Logisteg Cymru, a'i gylch gwaith fydd cydweithio ar yr atebion ymarferol hyn a darparu trosolwg o'n gweithredoedd ar y cyd dros y blynyddoedd nesaf.

Er gwaethaf yr holl ddatblygiadau mewn technoleg, pobl sy'n sail i'r diwydiant hwn. Mae sgiliau'n hanfodol, heddiw ac ar gyfer y dyfodol, felly mae'n rhaid inni gael llwybrau gyrfa clir lle mae gyrfa mewn cludo nwyddau a logisteg yn opsiwn deniadol i unigolion sy'n gadael yr

ysgol a choleg. Mae angen inni weithio gyda'n gilydd i ddenu mwy o bobl i'r diwydiant, hybu cyfraddau cadw ac ehangu cyfleoedd hyfforddi.

Mae bylchau sylweddol yn y dystiolaeth a'r ystadegau sydd ar gael ar gyfer cludo nwyddau a logisteg yng Nghymru. Mae angen dadansoddiad mwy manwl arnom o ddata'r diwydiant. Mae'n amlwg bod angen mapio'r cyfleusterau ymyl ffordd presennol a'r lleoliadau parcio HGV a ddefnyddir yn aml yng Nghymru, felly rydym yn edrych ar yr hyn y gallwn ei wneud yn y maes hwn.

Byddwn yn gweithio gydag awdurdodau lleol i drafod integreiddio anghenion seilwaith cludo nwyddau a logisteg yn y dyfodol mewn cynlluniau datblygu lleol a chynlluniau trafndiaeth rhanbarthol.

Gan gydnabod yr ansicrwydd yn y diwydiant am ddatgarboneiddio fflydoedd a sut i fabwysiadu cerbydau trydan a hydrogen yn effeithiol, rydym yn gweithio gyda'r diwydiant i ddod o hyd i ffordd ymlaen a mynd i'r afael â'r hyn sy'n ein hatal rhag defnyddio cerbydau o'r fath drwy Raglen Ddatgarboneiddio Cerbydau Masnachol Cymru dan arweiniad Zemo Partnership. Yn olaf, mewn maes lle Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am ysgogi llawer o gamau gweithredu, byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid newydd yn San Steffan i ddarparu gwell gwasanaethau cludo nwyddau a logisteg yng Nghymru a sicrhau dull integredig gyda gweddill y DU.

Byddaf yn darparu datganiad ysgrifenedig i'r Senedd yn rhestru ein camau gweithredu allweddol y gellir eu cyflawni ar gyfer y ddwy flynedd nesaf maes o law.

- **A allech amlinellu ym mha ffordd yr ydych yn cydweithio ag Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio ar y meysydd y mae eich portffolios yn croestorri, gan gynnwys cludo nwyddau?**

Mae aelodau Llywodraeth Cymru yn cydweithio drwy drafodaethau'r Cabinet, a'r tu allan i hyn rydym yn cynnal cyfarfodydd dwyochrog rheolaidd i drafod a chydweithio ar gyfrifoldebau portffolio sy'n croestorri.

Yr enghraifft fwyaf rhagweithiol ar hyn o bryd yw bod Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio yn fy nghefnogi, gyda sefydlu tasglu aml-randdeiliad dan arweiniad Llywodraeth Cymru i ddatblygu strategaeth newydd ar gyfer dyfodol Porthladd Caergybi. Bydd y Gweinidog Lawless o Lywodraeth Iwerddon yn cymryd rhan yn y tasglu er mwyn inni allu sicrhau y bydd y porthladd yn diwallu anghenion y ddwy wlad yn y dyfodol. Bydd y tasglu hefyd yn ystyried gwytnwch y cysylltedd môr rhwng Cymru ac Iwerddon yn fwy cyffredinol, er mwyn i'r cysylltiadau trafndiaeth hollbwysig hyn allu gwrthsefyll yr heriau rydym yn eu disgwyl yn sgil newidiadau oherwydd yr hinsawdd mewn patrymau tywydd garw a pheryglon a bygythiadau eraill. Bydd y tasglu'n cysylltu â'n gwaith ehangach ar Strategaeth Porthladdoedd a Thrafnidiaeth Forol ar gyfer Cymru.

Bydd y gwaith blaenoriaeth tymor byrrach hwn yn helpu i lywio cwrdd y Strategaeth Porthladdoedd a Thrafnidiaeth Forol ehangach ar gyfer Cymru ac yn pennu'r gyllideb sy'n ofynnol i gyflawni'r Strategaeth.

Bydd y cynllun logisteg a chludo nwyddau newydd ar gyfer Cymru, yn cael ei ddatblygu ochr yn ochr â Strategaeth Porthladdoedd a Thrafnidiaeth Forol Cymru, o ystyried y rhyngddibyniaethau sylweddol rhwng y sectorau, heriau'r gadwyn gyflenwi sy'n cael eu profi ledled y byd ar hyn o bryd a'r cyfleoedd posibl ar gyfer modelau logisteg mwy cynaliadwy.

Enghraifft arall o gydweithio yw bod anghenion cysylltedd o ran Cludo Nwyddau a Logisteg, Porthladdoedd Morol a Thrafnidiaeth Maes Awyr Caerdydd yn cael eu hystyried yn rhan o'r Cynlluniau Trafnidiaeth Rhanbarthol y mae'r Cyd-bwyllgorau Corfforaethol yn eu paratoi nawr ac yn cynnig fforwm lle gall y Llywodraeth edrych ar unrhyw faterion neu gyfleoedd o ran cysylltedd. Mae swyddogion Polisi Porthladdoedd Rhydd Ysgrifennydd y Cabinet dros Ynni a Chynllunio yn cydweithio â swyddogion Trafnidiaeth wrth asesu'r achosion busnes ar gyfer y Porthladd Rhydd Celtaidd yng Nghastell-nedd Port Talbot a Sir Benfro a Phorthladd Rhydd Ynys Môn i sicrhau bod anghenion teithwyr a chysylltedd cludo nwyddau yn cael eu hystyried yn rhan o ddatblygiad y Porthladdoedd Rhydd hynny.

Diwygio'r Rheilffyrdd

1. A allwch roi manylion y trafodaethau yr ydych chi a'ch swyddogion yn eu cael gyda'ch cymheiriaid i sicrhau bod y Bil yn adlewyrchu blaenoriaethau Llywodraeth Cymru yn ddigonol?

Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i roi rôl statudol i Weinidogion Cymru mewn llywodraethu, rheoli, cynllunio a datblygu'r rhwydwaith rheilffyrdd yng Nghymru a byddwn yn gweithio mewn partneriaeth i lunio sut y gall hyn arwain at ganlyniadau gwell i deithwyr.

Rwyf wedi cael trafodaethau cynhyrchiol gyda Gweinidog Rheilffyrdd y DU, yr Arglwydd Hendy, a'r Ysgrifennydd Gwladol dros Drafnidiaeth, Heidi Alexander AS, ynghylch ein prif flaenoriaethau ar gyfer Diwygio'r Rheilffyrdd. Mae'r trafodaethau hyn wedi cynnwys sefydlu uned fusnes wedi'i grymuso ar gyfer Cymru a'r Gororau o fewn Great British Railways a fyddai'n atebol i Weinidogion Cymru am seilwaith rheilffyrdd ochr yn ochr â mwy o rôl ym manyleb a gweithrediad gwasanaethau rheilffyrdd i Gymru ac oddi yno.

Mae fy swyddogion yn trafod yn rheolaidd â swyddogion Llywodraeth y DU i sicrhau bod ein blaenoriaethau'n cael eu deall, eu parchu a'u bod yn cael eu defnyddio i lywio'r gwaith o ddiwygio'r rheilffyrdd. Disgwylir i'r ymgynghoriad ffurfiol sy'n nodi'r mesurau deddfwriaethol arfaethedig a fydd yn rhan o'r Bil Rheilffyrdd newydd gael ei gyhoeddi yn fuan.

2. Sut yr ydych yn rhagweld y bydd GBR – corff a fydd yn arfer swyddogaethau mewn perthynas â materion a gedwir yn ôl — yn atebol i Weinidogion Cymru mewn ffordd ystyrlon? Er enghraifft, a ydych yn rhagweld y bydd y Bil yn datganoli pwerau gweithredol sylweddol i Weinidogion Cymru yn unig, ynteu a fydd y rhain yn cael eu rhannu â'r Ysgrifennydd Gwladol?

Rydym yn ceisio cyflwyno diwygiadau sylfaenol i fodel gweithredu rheilffyrdd Cymru. Rydym wedi amlinellu ein blaenoriaethau ar gyfer diwygio'r rheilffyrdd i Lywodraeth y DU, gan gynnwys yr angen am atebolrwydd i Gymru ar gyfer rheoli a gwella seilwaith rheilffyrdd, a mwy o rôl i Weinidogion Cymru mewn gwasanaethau rheilffyrdd i Gymru ac oddi yno.

Byddai Uned Fusnes wedi'i grymuso ar gyfer Cymru a'r Gororau o fewn Great British Railways sy'n atebol i Weinidogion Cymru a'r DU, yn newid sylweddol o'r status quo. Rydym yn cydnabod yr angen am gydweithio o ystyried natur drawsffiniol y gwasanaethau, y teithiau a'r seilwaith sy'n cysylltu Cymru. Datganoli llawn ochr yn ochr â setliad cyllido teg yw ein nod hirdymor o hyd. Rydym yn ystyried datganoli yn broses, nid digwyddiad, ac yn gweld y rhaglen ddiwygio bresennol yn foment arwyddocaol i alluogi mwy o rôl i Weinidogion Cymru dros wasanaethau a seilwaith rheilffyrdd.

3. A allwch roi rhagor o fanylion am eich awgrym y bydd Aelodau o'r Senedd yn gallu craffu ar uned fusnes Cymru a'r Gororau?

Rydym am alluogi'r Senedd i gael mwy o bwerau na'r hyn sydd ganddi ar hyn o bryd i graffu ar y cyrff a fydd yn darparu gwasanaethau rheilffyrdd ac yn rheoli'r seilwaith rheilffyrdd yng Nghymru. Mae fy swyddogion yn trafod gyda Llywodraeth y DU rôl Gweinidogion Cymru, a phwyllgorau'r Senedd, wrth ddarparu trefniadau craffu o dan fodelau partneriaeth posibl.

4. Hoffem gael rhagor o wybodaeth a manylion am y modd y caiff cyllid ar gyfer Llinellau Craidd y Cymoedd ei drin o dan fformiwla Barnett, gan gynnwys:

- Sut mae hyn yn cael ei reoli ar hyn o bryd o dan y cytundeb trosglwyddo perchnogaeth;
- Y materion sydd eto i'w hegluro yng ngoleuni llythyr Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg at Ganghellor y Trysorlys.
- Cyfanswm y cyllid a dderbynnir yn flynyddol ar hyn o bryd, a'r swm sy'n ddyledus yn dilyn cytundeb pellach yn ôl eich amcangyfrifon chi.

Cafwyd cyfnod trosiannol ar ôl trosglwyddo Llinellau Craidd y Cymoedd (CVL) yn 2020. Ar gyfer y blynyddoedd 2020-21 i 2023-24, trosglwyddodd yr Adran Drafnidiaeth swm ar gyfer Gweithrediadau, Cynnal a Chadw ac Adnewyddu i Lywodraeth Cymru yn flynyddol, tua £13miliwn y flwyddyn ar gyfartaledd. Roedd yna hefyd drosglwyddiad untro o £141miliwn o gyfalaf i dalu am welliannau yn 2020-21.

Yn ystod y cyfnod trosiannol, cynhyrchodd Trafnidiaeth Cymru adroddiad llawn ar Weithrediadau CVL a chostau Cynnal a Chadw. Rhoddodd y Swyddfa Rheilffyrdd a Ffyrdd asesiad o'r adroddiad hwn ar gyfer Llywodraethau Cymru a'r DU, ac o ganlyniad ychwanegwyd trosglwyddiad llinell sylfaen o £39miliwn at gyllideb Llywodraeth Cymru yn 2024-25, tua hanner adnoddau a hanner cyfalaf.

Mae'r cyllid ar gyfer gwelliannau a thriniaeth CVL yn fformiwla Barnett yn cael eu trafod fel rhan o adolygiad gwariant parhaus Llywodraeth y DU.

5. Pa sicrwydd ydych chi wedi'i gael gan Lywodraeth y DU ynglŷn â chreu cronfa wella bwrpasol i Gymru?

Rwyf wedi cyfnewid llythyrau gydag Ysgrifenyddion Gwladol Cymru a Thrafnidiaeth lle mae Llywodraeth y DU wedi cydnabod bod Llywodraethau blaenorol wedi tanariannu Cymru ar gyfer gwelliannau i'r seilwaith rheilffyrdd. Fel y cytunwyd wrth gyfnewid y llythyrau hyn, byddwn nawr yn gweithio gyda'n gilydd ar y blaenoriaethau cychwynnol a nodwyd gan Fwrdd Rheilffyrdd Cymru, yr ymyriadau a argymhellwyd gan Gomisiwn Trafnidiaeth Gogledd Cymru a Chomisiwn Trafnidiaeth De-ddwyrain Cymru. Bydd y rhain yn ffocws a fydd yn llywio trafodaethau gyda Thrysorlys y DU cyn Adolygiad Gwariant y Gwanwyn. Mae'r ddwy Lywodraeth yn cytuno ar yr angen am gronfa gynaliadwy o gyllid seilwaith rheilffyrdd i Gymru.

6. Sut ydych chi'n rhagweld y bydd atebolrwydd am y gronfa hon yn cael ei rannu rhwng Gweinidogion Cymru a Gweinidogion y DU i sicrhau bod blaenoriaethau Cymru o ran rheilffyrdd yn cael eu cyflawni'n effeithiol?

Yn dilyn cyfnewid llythyrau gyda Llywodraeth y DU, bydd fy swyddogion yn gweithio gyda'u cymheiriaid yn yr Adran Drafnidiaeth i ddiwygio Bwrdd Rheilffyrdd Cymru i gyflawni gwelliannau yn y dyfodol a sicrhau trosolwg ar y cyd.

7. A allech:

- Nodi'r cyfrifiadau sy'n sail i'r ffigur o £350 miliwn sydd, yn ôl Llywodraeth Cymru, yn ddyledus hyd at y flwyddyn ariannol gyfredol?

- **Rhannu barn Llywodraeth Cymru, gyda chyfrifiadau, ynghylch cyfanswm y cyllid canlyniadol a fyddai'n ddyledus ar gyfanswm gwariant y prosiect, yn seiliedig ar amcangyfrifon cyfredol yn awr bod cam 2 wedi cael ei ganslo?**

Deallaf fod Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg wedi ysgrifennu atoch ar wahân ynglŷn â'r mater hwn.

8. A allech egluro pa gamau yr ydych yn eu cymryd i sicrhau bod blaenoriaethau Cymru yn cael eu hadlewyrchu'n ddigonol ym mhrosesau gwneud penderfyniadau gweinidogol y DU, yn enwedig mewn achosion lle y gallai amcanion Llywodraeth Cymru ac amcanion Llywodraeth y DU fod yn wahanol?

Mae ein blaenoriaethau ar gyfer Cymru bob amser yn flaenllaw yn fy nhrafodaethau gyda Llywodraeth y DU. Drwy weithio ar y cyd, rydym yn datblygu piblinell o flaenoriaethau sy'n fwy cydgysylltiedig ac yn fwy strategol.

Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i roi rôl statudol i Weinidogion Cymru mewn llywodraethu, rheoli, cynllunio a datblygu'r rhwydwaith rheilffyrdd yng Nghymru. Rydym hefyd yn chwilio am ddyletswyddau statudol i GBR roi sylw dyledus i'n polisiau a'n strategaethau. Rydym yn cyd-fynd bod angen mwy o fuddsoddiad yn y seilwaith rheilffyrdd yng Nghymru i ysgogi twf economaidd ledled Cymru.

9. A allech roi rhagor o wybodaeth am gyfansoddiad, gweithrediad, a rôl Bwrdd Rheilffyrdd Cymru, yn enwedig yn wyneb eich sylwadau ynghylch y Llyfr Gwyrdd a'r ffordd mae'n rhyngweithio ag amcanion Llywodraeth y DU ac amcanion Llywodraeth Cymru?

Bwrdd ar y cyd gan Lywodraeth Cymru a'r DU yw Bwrdd Rheilffyrdd Cymru sy'n cael ei fynychu gan uwch-swyddogion ac mae'n cynnwys cyrff cyflawni'r ddwy lywodraeth, Trafnidiaeth Cymru a Network Rail. Mae'r bwrdd yn cyfarfod yn chwarterol ac fe'i cyfansoddwyd yn dilyn argymhelliad gan y Pwyllgor Materion Cymreig.

Mae'r Bwrdd wedi datblygu piblinell o welliannau i'r seilwaith rheilffyrdd. Mae'r rhestr hon yn cael ei llywio gan arbenigwyr y diwydiant ac yn cefnogi blaenoriaethau'r ddwy lywodraeth. Mae'n gynllun cadarn ar gyfer gwella'r seilwaith rheilffyrdd yn y dyfodol ac mae wedi cryfhau ein hachos dros gyllid. Yn dilyn cyfnewid llythyrau yn ddiweddar, byddwn nawr yn gweithio gyda'r Adran Trafnidiaeth i ddiwygio Bwrdd Rheilffyrdd Cymru i oruchwyllo'r gwaith o ddarparu gwelliannau.

Mae'r Llyfr Gwyrdd yn ystyriaeth bwysig ac yn ffynhonnell arweiniad wrth ddatblygu ac asesu cynigion gwella. Datblygwyd Arweiniad ar Arfarnu Trafnidiaeth (TAG) yr Adran Trafnidiaeth, yn seiliedig ar yr egwyddorion a amlinellir yn y Llyfr Gwyrdd, ac ers hynny mae Arweiniad ar Arfarnu Trafnidiaeth Cymru (WelTAG) wedi'i weithredu'n benodol i gefnogi prosiectau a rhaglenni yma yng Nghymru. Mae hyn yn adeiladu ar TAG ond mae wedi'i deilwra i sicrhau bod anghenion a blaenoriaethau penodol Cymru yn cael eu cynrychioli.

10. Pa gamau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i fynd i'r afael â risgiau cynyddol newid hinsawdd i'r rhwydwaith trafndiaeth, gan gynnwys rheilffyrdd?

Mae effaith newid hinsawdd yn rhoi mwy o bwysau ar asedau gwerthfawr y seilwaith rheilffyrdd yng Nghymru. Achosodd y stormydd diweddar ddifrod sylweddol i'r rheilffyrdd, gan gynnwys y tirlithriad ger Gobowen a llifogydd ar Reilffordd Dyffryn Conwy.

Mae nifer o leoliadau ar Reilffordd Dyffryn Conwy lle mae'r balast wedi'i olchi i ffwrdd o dan y trac. Mae'n hanfodol bod gan Network Rail yr arian sydd ei angen arnynt i wella gwytnwch y rhwydwaith rheilffyrdd yng Nghymru ac i ddiogelu a chynnal ei seilwaith.

Gwyddom fod Llywodraeth flaenorol y DU wedi methu â buddsoddi i wella'r rhwydwaith rheilffyrdd yng Nghymru. Yn hytrach, gwnaeth sicrhau dirywiad dan reolaeth gyda gostyngiad mewn cyllid mewn termau real i Network Rail ar gyfer gweithrediadau, cynnal a chadw ac adnewyddu. Rwy'n gweithio'n agos gyda Llywodraeth y DU i sicrhau mwy o fuddsoddiad mewn rheilffyrdd yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys gweithio mewn partneriaeth go iawn i wella asedau seilwaith. Rydym hefyd yn cymryd camau fel rhan o'n trawsnewidiad gwerth dros £1bn i Linellau Craidd y Cymoedd i sicrhau, yn y ffordd orau bosibl, fod ein seilwaith yn perfformio'n dda ac yn gallu gwrthsefyll yr heriau a ddaw yn sgil y newid yn yr hinsawdd.

Gwasanaethau Rheilffyrdd a Pherfformiad

11.A allech roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y gwasanaeth arfaethedig rhwng Aberdaugleddau a Paddington?

Rydym yn ymwybodol o gynigion i ymestyn rhai o wasanaethau Great Western Railway o Gaerfyrddin i wasanaethu Aberdaugleddau. Rydym yn cydnabod y cysylltedd ychwanegol y gallai'r estyniadau hyn i'r gwasanaeth eu darparu, gan hefyd ystyried yr effaith bosibl ar referniw teithwyr ar wasanaethau Trafnidiaeth Cymru. Rydym wedi gofyn i Trafnidiaeth Cymru ystyried yr effeithiau hyn er mwyn galluogi'r Adran Trafnidiaeth i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch a fyddai'n gallu ariannu'r estyniadau arfaethedig hyn i'r gwasanaeth, neu a fyddai'n dymuno gwneud hynny.

Cyflwynodd Trafnidiaeth Cymru welliannau i wasanaethau Gorllewin Cymru wrth gyflwyno newidiadau i'r amserlen ym mis Rhagfyr 2024 drwy gyflwyno dau wasanaeth ychwanegol i Aberdaugleddau. Mae hyn yn golygu bod 13 o wasanaethau dyddiol i'r dref erbyn hyn, gyda llawer o'r rhain yn cael eu gweithredu gan ein trenau Dosbarth 197 newydd sbon. Mae'r cynnydd mewn amllder yn rhoi mwy o opsiynau i deithwyr fanteisio ar y gwasanaeth pellter hirach tuag at Paddington Llundain yng Nghaerfyrddin, Abertawe neu Gaerdydd.

Diogelwch ar y ffyrdd a pharcio ar y palmant

12.A allech roi amserlen i'r Pwyllgor ar gyfer cyhoeddi'r strategaeth diogelwch ffyrdd newydd?

Eleni, rwy'n bwriadu gweithio gyda'n partneriaid i gytuno ar Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth a fydd yn darparu fframwaith cydlynus i gydgyssylltu ffocws ar feysydd allweddol megis diogelwch beicwyr modur, ffyrdd gwledig, gyrwyr ifanc a hŷn, e-symudedd a gyrru ag amhariad, ymhlith eraill. Bydd yn cyd-fynd â strategaeth newydd Llywodraeth y DU gan fabwysiadu'r dull System Ddiogel a gydnabyddir yn fyd-eang, yn seiliedig ar yr egwyddor foesegol nad yw byth yn dderbyniol i bobl gael eu hanafu'n ddifrifol neu eu lladd ar y rhwydwaith ffyrdd.

Bydd Bwrdd Diogelwch Ffyrdd Cenedlaethol yn cael ei sefydlu i reoli'r Memorandwm a bydd yn cynnwys partneriaid allweddol. Bydd y Bwrdd yn darparu goruchwyliaeth, yn cydlynu ymdrechion rhanddeiliaid, yn monitro cynnydd ac yn sicrhau bod yr amcanion diogelwch ar y ffyrdd y cytunwyd arnynt yn cael eu cyflawni.

13.Yn eich nodyn, a allech hefyd egluro a ydych o'r farn y byddai'n briodol i Lywodraeth y DU ddeddfu ynghylch parcio ar y palmant ar gyfer Cymru, fel yr awgrymwyd, o ystyried y byddai hyn yn cyfyngu ar gyfle'r Senedd i graffu ac na

fyddai, er hynny, yn mynd i'r afael â'r materion sylfaenol, sef capasiti awdurdodau lleol?

Er mwyn bwrw ymlaen â'r opsiwn a ffefrir, rhaid diwygio is-ddeddfwriaeth sydd heb ei datganoli i ganiatáu i awdurdodau lleol orfodi yn erbyn 'Rhwystro palmentydd yn ddiangen' gan fod angen gwahanu 'palmant' a 'ffordd' yn rheoliad 103 o Reoliadau Cerbydau Ffyrdd (Adeiladu a Defnyddio) 1986 - sy'n gwneud rhwystro ffyrdd yn ddiangen yn drosedd. Dim ond wedyn y gall Gweinidogion Cymru ychwanegu "rhwystro palmentydd yn ddiangen" at y rhestr o dramgwyddau sy'n ddarostyngedig i orfodaeth sifil yn Atodlen 7, paragraff 4(2) o Ddeddf Rheoli Traffig 2004 (TMA), gan ddefnyddio'r pwerau o dan baragraff 5 o'r Atodlen honno.

Gan nad yw'r Rheoliadau Cerbydau Ffyrdd (Adeiladu a Defnyddio) yn is-ddeddfwriaeth sydd wedi'i datganoli, nid yw Gweinidogion Cymru yn gallu ei diwygio, felly bydd yn rhaid i'r Ysgrifennydd Gwladol ei diwygio i Gymru. Gallai'r diwygiad fod yn berthnasol i Gymru a Lloegr pe bai Llywodraeth y DU yn dewis gwneud yr un diwygiad i'r TMA mewn perthynas â Lloegr.

Adeiladu ffyrdd a ffyrdd heb eu mabwysiadu

14. Er mwyn deall yn well rôl adeiladu ffyrdd o ran cyrraedd targedau Llywodraeth Cymru, byddem yn croesawu cael data neu dystiolaeth o brosiectau megis ffordd osgoi'r Drenwydd neu eraill sy'n dangos yn benodol ym mha ffordd y maent wedi cyfrannu at leihad yn y defnydd o geir preifat ar y rhwydwaith cyfan, yn hytrach nag adrannau penodol.

Rwy'n amgáu copi o Adroddiad Gwerthuso Prosiect Ar Ôl Agor Ffordd Osgoi'r Drenwydd (POPE) – Blwyddyn ar ôl Agor. Mae'r adroddiad hwn yn nodi i ba raddau y mae canlyniadau disgwyledig y cynllun wedi cael eu gwireddu. Mae Adran 5.9 Effeithiau ar bob teithiwr: cerddwyr, beicwyr, marchogion a theithiwr cerbydau (Tudalennau 51 i 55) yn nodi bod gweithredu'r Cynllun wedi arwain at lai o draffig ar hyd yr A483 / A489 presennol, gyda thraffig strategol yn defnyddio'r ffordd osgoi. Mae hyn wedi cael effaith fuddiol ar drigolion y Drenwydd drwy gwtogi ar wahanu ardaloedd o bobtu'r ffordd a gwella diogelwch ar y ffordd. Yn ogystal, mae wedi rhoi cyfle i Gyngor Sir Powys ddatblygu a chyflwyno cynlluniau Teithio Llesol yn y Drenwydd, sydd wedi annog cerdded a beicio ledled y dref a lleihau'r defnydd o geir preifat ymhellach.

Nodir sawl enghraifft o'r cynlluniau a weithredwyd ac sydd ar y gweill drwy gyllid Llywodraeth Cymru yn y POPE (tudalen 54 a 55). Gweler hefyd y dolenni isod:

[Gwaith i ddechrau ar gam nesaf Llwybr Teithio Llesol Treowen - Cyngor Sir Powys](#) (Ionawr 2025)

[Sicrwydd cyllid ar gyfer gwella teithio llesol yn y Drenwydd yn y dyfodol - All About Newtown](#) (Gorffennaf 2022)

[Gwelliannau Teithio Llesol i'r Drenwydd | Diogelwch Ffyrdd Cymru](#) (Ionawr 2021)

Un o brif amcanion Ffordd Osgoi'r Drenwydd oedd cael gwared ar draffig trwodd a defnydd amhriodol o ffyrdd lleol fel Heol Treowen a Plantation Lane. Gyda hyn wedi ei gyflawni drwy adeiladu'r ffordd osgoi, mae diogelwch i drigolion lleol, ac yn arbennig i blant ysgol sy'n mynychu Ysgolion Treowen a Chedewain wedi gwella'n sylweddol. Yn ogystal, mae hyn hefyd wedi hwyluso cyfleoedd gwych i weithredu cynlluniau teithio llesol gan ganiatáu i breswylwyr, gan gynnwys rhieni a phlant, ddewis cerdded a beicio i'r ysgol yn hytrach na defnyddio eu ceir preifat.

Yn yr un modd, fel rhan o'r Gwelliannau i'r A55 rhwng Abergwyngregyn a Thai'r Meibion, adeiladwyd llwybr teithio llesol 3.6km o hyd rhwng Cyffordd 12 a 13 a gwelliannau i 800 metr o lwybr aml-ddefnyddiwr ochr yn ochr â'r A55 i annog cerdded a beicio, a'i gwneud yn haws ac yn fwy diogel gwneud hynny. Mae hyn wedi arwain at gynnydd sylweddol (tua deg gwaith yn fwy) yn nifer y cerddwyr a'r beicwyr sy'n defnyddio'r llwybr hwn (gweler ffigurau cymharu cyn ac ar ôl y gwaith adeiladu yn Atodiad A) gan ddangos ei lwyddiant o ran denu pobl a rhoi dewisiadau iddynt ddefnyddio mathau cynaliadwy o drafnidiaeth yn hytrach na'u ceir preifat.

15.A allech egluro a yw'r targed o gael gostyngiad o 10% mewn milltiroedd car y pen erbyn 2030, fel y nodir yng Nghynllun Sero Net 2021, yn bolisi Llywodraeth Cymru o hyd a sut y mae Llywodraeth Cymru yn mynd ar drywydd y targed hwn?

Mae'r gostyngiad o 10% mewn milltiroedd car y pen yn parhau i fod yn bolisi sy'n adlewyrchu'r blaenoriaethau a nodir yn Llwybr Newydd a'r rôl y mae'r galw am drafnidiaeth yn ei chwarae wrth ddatgarboneiddio trafnidiaeth. Roedd ceir a thacsis yn cyfrif am 23.0bn km yn 2023, cynnydd o'i gymharu â 2022, ond sy'n dal yn is na'r lefelau cyn y pandemig (2019) o 24.0bn km. Rydym yn mynd ar drywydd y targed hwn drwy fuddsoddi mewn trafnidiaeth gyhoeddus a chynlluniau teithio llesol, gan ddarparu dewis deniadol arall yn lle teithio mewn car. Rydym hefyd yn cefnogi'r rhai sydd am weithio o bell drwy fuddsoddi mewn cysylltedd digidol. Cyfartaledd km car y pen oedd 7,269 yn 2023, o'i gymharu â 7,585 yn 2019, gostyngiad o 4%.

16.A allwch roi rhagor o fanylion am sut yr ydych yn bwriadu cefnogi awdurdodau lleol Cymru i ymdrin â'r mater hwn? A allwch chi hefyd roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y graddau y mae'r mater hwn yn gysylltiedig â materion ehangach, megis draeniau heb eu mabwysiadu a mabwysiadu asedau cymunedol eraill?

Ar gyfer ffyrdd presennol, mae cynlluniau ffyrdd heb eu mabwysiadu 2024/25 yn mynd rhagddynt yn dda. Cyfanswm y rhaglen eleni yw £982 mil. Roedd hyn yn cynnwys cyllid i Bowys, Sir Benfro, Merthyr, Sir Ddinbych, Ceredigion, Caerffili, Rhondda Cynon Taf, Gwynedd a Chaerfyrddin. Y bwriad yw darparu cyllid tebyg ar gyfer 2025/26 i awdurdodau lleol ledled Cymru. Er mwyn cynyddu nifer y ffyrdd ystâd newydd a gaiff eu mabwysiadu, mae set o Safonau Cyffredin a Chanllaw Arferion Da wedi'u mabwysiadu ledled Cymru gan bob awdurdod lleol, Ffederasiwn y Meistr Adeiladwyr a'r Ffederasiwn Adeiladwyr Cartrefi.

Byddai angen i unrhyw gynllun a fydd yn cael ei fabwysiadu gynnwys gwaith draenio prifffyrdd a gallai hyn olygu bod angen systemau draenio cynaliadwy (SuDS), yn dibynnu ar statws a chyflwr presennol y ffordd a sut mae'r Corff Cymeradwyo SuDS (SAB), ar y cyd â'u cydweithwyr yn Adran Prifffyrdd y Cyngor, yn dehongli'r sefyllfa.

Mae gan Gymru ddeddfwriaeth SuDS statudol. Mae'r gofyniad am gymeradwyaeth SAB yn cael ei sbarduno gan feini prawf penodol fel yr ardal a'r math o ddŵr ffo o fewn safle sydd i'w ddatblygu ac mae gan bob awdurdod unedol yng Nghymru SAB. Mae cymeradwyaeth SAB yn annibynnol ar gymeradwyaeth gynllunio ond mae'n yn debyg iddi ac weithiau mae ei hangen hyd yn oed os nad yw cynllunio yn angenrheidiol.

Mae'r ddeddfwriaeth hon yn diogelu datblygiadau newydd yng Nghymru rhag newid hinsawdd ac mae hefyd yn lleihau llwythi llygredd o brifffyrdd, problem sy'n cael ei chydabod fwyfwy gan sefydliadau ymchwil a'r diwydiant prifffyrdd.

Teithio Llesol

17.Pa fesurau sy'n cael eu cyflwyno i sicrhau bod anghenion pobl anabl yn cael eu hystyried yn llawn wrth gynllunio a dylunio seilwaith teithio llesol?

Mae creu strydoedd mwy diogel i bawb yn flaenoriaeth allweddol wrth gynllunio a dylunio seilwaith ar gyfer teithio ar droed, ar olwyn neu ar feic.

Mae Canllawiau'r Ddeddf Teithio Llesol eisoes yn anelu at ddarparu dyluniad cynhwysol a hygyrch ac yn nodi'r gofyniad i ymgysylltu â phobl â nodweddion gwarchodedig, a'u hystyried. Mae tîm dylunio Trafnidiaeth Cymru yn dechrau gweithio i adolygu Canllawiau'r Ddeddf Teithio Llesol a'u diweddarau, gyda phwyslais hyd yn oed yn gryfach ar ddylunio cynhwysol, i sicrhau bod y canllawiau'n parhau i adlewyrchu'r arferion gorau, y ddeddfwriaeth a'r dechnoleg ddiweddaraf gyfredol. Byddwn yn sicrhau bod ymarferwyr ac arweinwyr yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am y newidiadau a bod rhannu'r wybodaeth hon yn rhan o gwmpas yr Academi Teithio Llesol. Fel rhan o'i gylch gwaith, bydd tîm yr Hyb yn hwyluso rhannu arloesedd ac arferion gorau ar draws pob awdurdod lleol a phartneriaid cyflawni i wella swyddogaeth, diogelwch, hygyrchedd, ansawdd a gwerth pob ymyrraeth.

Fel rhan o raglen yr Academi, cynhaliodd Trafnidiaeth Cymru ddiwrnod hyfforddi ym mis Tachwedd 2024 ar gyfer swyddogion awdurdodau lleol gyda gweithdai penodol ar ddylunio (gan dynnu sylw at ddylunio cynhwysol) ac ymgysylltu (gan gynnwys ymgysylltu â'r rheini sydd â nodweddion gwarchodedig, neu grwpiau sy'n cynrychioli defnyddwyr o'r fath). Yn y digwyddiad rhoddodd yr RNIB gyflwyniad i swyddogion yr awdurdod lleol a chynnig profiad realiti rhithwir i'w helpu i ddeall yr heriau sy'n wynebu pobl ag amhariad ar eu golwg. Bydd rhaglen yr Academi yn parhau i ddarparu hyfforddiant i awdurdodau lleol drwy gydol y flwyddyn nesaf.

Ailddechreuodd is-grŵp Teithio Llesol cynhwysol y Bwrdd Teithio Llesol ei waith a chwrdd ar ei ffurf newydd am y tro cyntaf ar 12 Tachwedd 2024. Mae'r grŵp yn cynnwys amrywiaeth o randdeiliaid sy'n cynrychioli pobl anabl. Bydd y grŵp yn parhau i gynorthwyo'r Bwrdd i gefnogi gweithrediad effeithiol Deddf Teithio Llesol (Cymru) (2013), Strategaeth Trafnidiaeth Cymru (2021) a sicrhau bod gofynion Deddf Cydraddoldeb (2010) yn cael eu bodloni.

Mae angen i gynlluniau sy'n cael cyllid Llywodraeth Cymru ddarparu tystiolaeth eu bod wedi cynnwys rhanddeiliaid perthnasol wrth ddatblygu eu cynlluniau. Mae'r [canllawiau ymgeisio](#) ar gyfer y Gronfa Teithio Llesol yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid ymgysylltu â defnyddwyr a grwpiau â nodweddion gwarchodedig wrth ddatblygu prosiectau, sy'n cynnwys anghenion pobl anabl.

Er mwyn sicrhau bod dyletswyddau a gyflawnir yn unol â'r Ddeddf Teithio Llesol yn cydymffurfio â rhai'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010), rhaid cynnal Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar bob cynllun a ariennir drwy'r Gronfa Teithio Llesol a'r Grant Llwybrau Diogel mewn Cymunedau. Dylid lliniaru unrhyw effeithiau negyddol ar gydraddoldeb a ragwelir. O dan y Ddeddf Cydraddoldeb, mae dyletswydd ar awdurdodau'r sector cyhoeddus i wneud addasiadau rhesymol i'r amgylchedd adeiledig i sicrhau bod dyluniad seilwaith newydd yn hygyrch i bawb. Mae'r gofyniad am ddylunio cynhwysol yn berthnasol i gerddwyr a beicwyr.

Mae gofyniad gorfodol yng nghanllawiau'r Gronfa Teithio Llesol 2025-26 a chanllawiau'r rhaglen Llwybrau Diogel mewn Cymunedau i Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb gael eu cyflawni fel rhan o'r broses ymgeisio. Mae gofynion gorfodol hefyd ar waith ar gyfer monitro a gwerthuso cynlluniau yn ogystal â chynlluniau ymgysylltu a chynlluniau ymgysylltu penodol ar gyfer y cynllun, a bydd arfarnwyr yn gallu diystyru cynlluniau yn awtomatig os na ddarperir tystiolaeth ddigonol, gan gynnwys ymgysylltu â grwpiau â nodweddion gwarchodedig.

Mae Trafnidiaeth Cymru hefyd wedi cynnal prosiect peilot i adolygu sampl o brosiectau'r Gronfa Teithio Llesol gyda'r nod o nodi unrhyw faterion mynediad a chynhwysiant cyffredin y gellir eu rhannu ag awdurdodau lleol i lywio dyluniadau'r cynllun. Mae allbynnau lefel uchel y

prosiect hwnnw wedi'u rhannu ag awdurdodau lleol, gan dynnu sylw at themâu allweddol sy'n codi ar gyfer gwahanol fathau o seilwaith a sut maent yn effeithio ar grwpiau â nodweddion gwarchodedig. Bydd gwaith pellach ar wersi a ddysgwyd yn llywio dulliau gweithredu yn y dyfodol. Rhoddwyd adborth penodol i'r cynllun hefyd i'r awdurdodau lleol hynny a gyflwynodd gynlluniau i'w hadolygu, fel y gallent ystyried hynny wrth ddatblygu eu cynigion.

18. Sut y mae Llywodraeth Cymru yn delio â'r pryderon diogelwch sy'n gysylltiedig â'r defnydd o e-feiciau pwerus ar lwybrau teithio llesol?

Mae'r pryderon diogelwch sy'n gysylltiedig ag e-feiciau pwerus anghyfreithlon heb unrhyw gyfyngiadau cyflymder, ar lwybrau teithio llesol, yn real ac yn ddilys, yn enwedig i'n defnyddwyr mwyaf agored i niwed. Fodd bynnag, mae'n bwysig gwahaniaethu rhwng beiciau trydan cyfreithiol â phedalau a beiciau trydan pwerus anghyfreithlon.

Mae defnyddio e-feiciau pwerus anghyfreithlon yn fater sy'n ymwneud â gorfodi'r gyfraith. Mae sicrhau cydymffurfiaeth â safonau cyfreithiol a mynd i'r afael â'r camddefnydd a wneir o'r cerbydau hyn ar lwybrau teithio llesol yn dod o dan awdurdodaeth yr heddlu. Rwy'n bwriadu trafod y mater hwn mewn cyfarfod gyda'r heddlu i ddeall maint y mater a chytuno ar gamau gweithredu.

Gellir defnyddio beiciau trydan cyfreithiol â phedalau, sydd wedi'u cyfyngu i gyflymder o 15.5mya, yn ddiogel ar lwybrau beicio a llwybrau cyd-ddefnyddio a gallant fod yn offeryn hanfodol i hyrwyddo beicio cynhwysol, gan gynnig manteision corfforol, cymdeithasol a llesiant i grŵp amrywiol o feicwyr.

Mae e-feiciau yn gwneud beicio'n hygyrch i bobl hŷn, pobl anabl, pobl â chyflyrau iechyd hirdymor a'r rhai sy'n gwella o anafiadau. I unigolion â phroblemau symudedd, mae e-feiciau yn rhoi ymdeimlad o ryddid ac annibyniaeth, gan wneud beicio'n fwy hygyrch. Gellir gweld manteision e-feiciau i fywydau pobl drwy waith pwysig sefydliadau beicio cynhwysol fel Pedal Power yng Nghaerdydd, BikeAbility yn Abertawe, neu Beics Antur yng Nghaernarfon.

Deddfwriaeth

19. A allwch ddiweddarau'r Pwyllgor ar ddatblygiad y Bil drafft a rhoi llinell amser ar gyfer ymgynghori arno? A allwch chi hefyd roi'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd diwygiadau anneddfwriaethol mewn perthynas â'r sector hwn?

Bydd y Prif Weinidog yn cyhoeddi'r flaenraglen o ddeddfwriaeth ar gyfer blwyddyn olaf y Senedd hon cyn toriad yr haf. Mae swyddogion yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid ar ddatblygu safonau a phecyn hyfforddi ar gyfer y sector tacsis a cherbydau hurio preifat. Mae'n debygol y byddant ar gael i'w defnyddio'n wirfoddol yn gynnar yn 2026 cyn eu gwneud yn orfodol yn nes ymlaen.

Yn gywir,

Ken Skates AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru
Cabinet Secretary for Transport and North Wales

Atodiad A: Cymhariaeth o ddata cyfrif cerdded a beicio cyn ac ar ôl gwella'r A55 rhwng Abergwyngregyn a Thai'r Meibion

Gwella'r A55 rhwng Aber a Thai'r Meibion: Cymhariaeth o ddata cyfrif Cerdded a Beicio dwyffordd 24 awr												
Dyddiad/Adran	Ion-22	Chwef-22	Maw-22	Ebr-22	Mai-22	Meh-22	Gor-22	Awst-22	Medi-22	Hyd-22	Tach-22	Rhag-22
Ffordd Rufeinig NCR 5 drwy Grymlyn.	268	184	447	514	782	815	909	800	550	339	226	134
Dyddiad/Adran	Ion-24	Chwef-24	Maw-24	Ebr-24	Mai-24	Meh-24	Gor-24	Awst-24	Medi-24	Hyd-24	Tach-24	Rhag-24
Llwybr Newydd ar gyfer Defnyddwyr Heb Gerbydau Modur	1884	2359	2841	3018	4406	6967	4287	4489	3074	2857	2340	4794
Cynnydd rhwng 2022 a 2024	1616	2175	2394	2504	3624	6152	3378	3689	2524	2518	2114	4660